

Љубивоје Ршумовић
УЈДУРМЕ
И ЗВРЧКЕ
ИЗ АНТИЧКЕ
ГРЧКЕ

Copyright © Ljubivoje Ršumović, 2010
Copyright © 2010 ovog izdanja, LAGUNA
Illustration copyright © Eugen Slavik, 2010

УЈДУРМЕ И ЗВРЧКЕ
ИЗ АНТИЧКЕ ГРЧКЕ

САДРЖАЈ

ЗБРЗ И ЛЕПРШ

Збрз о два пута рођеном
 Миљуш о срећи
 Жест о пријатељу људи
 Лепрш о првој брачној ноћи
 Нећут о Олимпијским играма
 Мрг о Леандару
 Јав о Корониди
 Окрз о Телемаху

ЉУЉ И ЗАПИТ

Арла о нимфама
 Мандрк о Тритону
 Љуљ о Адонису
 Заћор о Гигу
 Ољут о Финеју
 Изврд о Аргусу
 Јар о Миноју
 Запит о Баукиди и Филемону

МРЗ И ЉУБРК

Љубуш о Тетиди
 Мрз о Адмету
 Коврљ о Лиховој стени
 Жац о Хермафродиту
 Пабир о Лаоконту
 Одмрс о Омфали
 Заљуљ о Орфеју
 Љубрк о Пигмалиону

ЗУЈ И НЕДРЖ

Нечуј о Протесилају
 Зуј о Сфинги
 Јец о Дафни
 Окрз о Ифису
 Митош о Ендимиону
 Недрж о Нарцису
 Батрг о Психи
 Сврш о Пандори

*Човеков живот беше некад без реда,
кô живот звери. Само сила владаше.
Нит беше награде за људе честите,
нит казна икаква злочинце стизаше.*

*Тада, мислим, некаква
мудрином обдарена глава увиде
да измислити треба страх од богова,
кô ужас онима што тајно снују грех
ил' делом или речју или мислима.*

*(Критија, Платонов ујак,
пети век пре н. е. у сатирској
игри Сисиф)*

ЗБРЗ И ЛЕПРШ

Историчар и песник не разликују се по томе што први пише у прози а други у стиховима – него што један говори о ономе што се истински догодило, а други о ономе што се могло догодити.

(Аристотел, Поетика)

ЗБРЗ О ДВА ПУТА РОЂЕНОМ

У оно време када су богови шетали земљом и када се љубав мерила количином пробуђене душе, дошао је на свет Дионис, ванбрачни син бога Зевса и принцезе Семеле, кћерке тебанског краља Кадма. *Дошао на свет* је прави израз јер га Семела није родила као што остале жене рађају.

А како га је родила, о томе говори ова *збрзана* прича.

Испрва, док се заљубљивала, принцеза није знала да се њен драги прерушава када долази да љубави с њом, и да већ има децу са више смртница. Тешко је открити како је дознала, али ако не покушамо да откључамо та загонетна митска врата, никада нећемо бити мирни.

Лепореки љубавник обасипао је принцезу пажњом и даровима, и она је самоуверено мислила да само права љубав може тако да изгледа. Заваравала је себе да га је она пронашла, и да га је свакако заслужила тако доброг и дарежљивог. Није било срећније девојке у целој краљевини.

Једнога дана је шетала Кадмејом, отпоздрављајући весело на лепе речи које су јој упућивале љубазне познанице. Град је био препун света, па Семелу није изненадило кад јој је пришла једна старица и ословила је:

– Леп дан, слатка моја, као створен за истину!

– О, да, леп је! А истина је да сам срећна, и да то желим и теби, добра старице.

– Та твоја срећа има реп, али нема главу, девојко!

Семела стаде и замишљено прозбори:

– Покушала бих да те разумем али сад немам времена за то!

– Тај који те чини срећном, чије дете носиш, има ли неко име?

– Драги Мој, то је његово име!

– Лудо девојче! Има он име, али га не говори ни теби, ни многим другима које заводи својим слаткоречивим отровом...

– Причаш као да га лично познајеш. Ко си ти, и ко је он?

– Ја сам Она која ти жели добро! Остави га, отерај га!

– Али, наше дете... Ја сам већ шест месеци благословена, добра жено!

– Размисли добро да ли да рађаш то дете! Он је већ ожењен Хером, својом сестром, и већ има гомилу деце, што са богињама, што са смртним женама! Може му се, он је велики Зевс! Зевс, громовник!

На сам звук тог имена Семела паде у несвест.

Старица се ужурба, стави јој свој огртач испод главе, а кад се око онесвешћене принцезе окупи народ она се изгуби.

Кад је Семела дошла себи и подигла се, придржаше јој огртач да га обуче, мислећи да је њен. У магновењу она баци поглед на фину тканину, и стаде узбуђена оним што је видела. На огртачу се шепурио лични знак богиње Хере, Зевсове жене.

Бол који је осетила због изненадног сазнања о вероломном љубавнику, које јој је прерушена љубоморна Хера бацила у лице, помешао се са страхом за нерођено дете које је носила. Знала је како су богови немилосрдни према смртним женама, а у томе је предњачио управо страхотни Зевс. Тај страх од божјег каприциозног понашања потиснуо је занос, угушио љубав, а радост заменио бесом!

Те вечери га је чекала, спремна да му све каже!

Увређена, али поносите, рекла је да више не жели да се виђа с њим.

Љутити Зевс покуша да се савлада, ушећери се, заигра пред њом. Елегантним покретом леве руке одену је у блиставу хаљину дугиних боја! Али кад она здера хаљину са себе, поцепала је и изгази ногама, он јој одговори још увређеније: махну десном руком, која севну муњом, и усмрти принцезу Семелу.

И овде би наш збрз о Дионису могао да се заврши да се није умешао Хермес, Зевсов син са плејадом Мајом, који се умилио оцу и постао његов Крилати Гласник.

Хермес је свуда пратио Зевса. Када је видео шта се догодило Семели, он попут највештијег хирурга, извади дете из њене утробе, па га чудесним захватом угради у Зевсово бедро!

Беба је ту безбедно одрастала до девет месеци, а онда се једног јутра мирно појавила у Зевсовој постељи, и још мирније рекла:

– Ево ме! Ја сам Дионис, божји син!

– Два пута рођен! – узвикну мамурни Зевс и загрли га.

Али Хера, љубоморна богиња, није могла поднети да буде маћеха Дионису. Отишла је свом пророчишту у близини Паге, да јој оно, из пуко-

тине у земљи из које су избијала мирисна испарења каже шта да чини.

– Смисли како да надмудриш Сторуке. Они чувају титане које је Зевс затворио у Тартар! Ослобођени титани ће украсти *геџе двосџруких враџа*, како малог Диониса већ називају Зевсове улизице, и растргнути га а затим стрпати у лонац и скувати! Биће то лепа награда за толику твоју мржњу!

Све што је пророчиште рекло, остварило се!

Једино није могло, и поред све видовитости, знати да ће Дионисова бака Реја, Зевсова мајка, заволети своје унуче.

Титанка Реја је употребила сву своју богоматеринску моћ, скупила поново малог Диониса и вратила га у живот!

За узврат, овај најмлађи члан олимписког Пантеона, Зевсов син од смртне жене, освојио је просторе егејског архипелага, континенталне Хеладе, малоазијске обале, па чак и Тракије...

Праћен тако славом и разузданом војском менада и сатира, Дионис је готово на јуриш приредио Хелене да га признају као божанство.

МИЉУШ О СРЕЋИ

Овај *миљуш* почиње једног пролећа када су, иначе послушна, Зефирова и Флорина деца одлучила да буду непослушна.

Узалуд је срећна мајка вукла за уши Јаглику и Каћуна да никну и са Љубичицом, Маслачком и осталом њиховом цветном децом развеселе ливаде и пропланке.

Одбијали су да се појаве на светлу дана све док им неко не разјасни приче које пред свако пролеће круже и врзу се као змије отровнице око њихових ногу.

Флора, девојачко нимфа Хлорида, мислила је да зна о каквим причама је реч јер је присуствовала кобном тренутку када је златокоси Зефир, њен муж, уплашен диском који је летео